

AL VOLTANT DE L'ARANYA.

Coses meves.

Jordi Prat i Coll

En Miquel Prat, el meu pare, a la botiga. Alimentación M. Prat. (1965)

Els estudiosos de Guimerà ubiquen *L'aranya* (1908) en la tercera o quarta etapa del dramaturg. En qualsevol cas hi ha clarament un Guimerà abans del mite i un després d'aquest que correspon més o menys al tombant de segle. Un cop ha escrit i ho ha petat amb *Mar i cel*, *Terra baixa*, *Maria Rosa* o *La filla del mar*. La resta d'obres passen a un altre rengla. Entre elles totes les referents al que en Shakespeare serien drames històrics on ell rebusca en un passat més o menys fictici la "raó" de la catalanitat i després variacions i provatures més a prop del realisme que demanaven els nous temps després de l'irrupció per exemple d'Ibsen o Strindberg. Així tenim obres que pendulen cap a un o altre vessant. *Sol, solet...* *En pólvora*, serien d'una corda i *L'aranya* d'una altra, encara que manté el triangle típic dels grans drames (tragèdies) l'entorn és urbà i l'escriptura és veloç, plena

de provatures lingüístiques que no havia aplicat mai (com l'inici on és un diàleg de sords entre Gasparona i Felipa formalment molt modern). En *L'aranya* ressona tot a Guimerà però alhora no del tot. L'humor hi és molt present, al mateix nivell que el drama, ja que el necessita perquè l'obra és contemporània als seus espectadors, i per primer i únic cop apareix d'una manera radical el tema de la no descendència (infertilitat) i aquest tema li permet treure fantasmes personals no només sobre el desig sinó sobre les estructures socials. Sempre, com és ell, amagant-se en la construcció de l'estructura dramàtica i en la trama dels seus personatges. Però ho ha fet. I per això dic que és vital, com ho és en autors com Lorca, entendre que escriu també des de l'homosexualitat no expressada, per raons òbvies, públicament. Al meu entendre aquest fet té més importància que no pas la que tots els seus biògrafs insisteixen que és un pària a la seva terra (va néixer a Santa Cruz de Tenerife i es trasllada als 9 anys al Vendrell) i de pares no casats que es van casar a l'arribar a Catalunya. Si algú es fixa en els que no poden estimar qui volen estimar, si algú es fixa en els diferents, si algú es fixa en les dones, si algú es fixa en l'amor-dolor, si algú es fixa en sensibilitats no normatives... perdoneu, però aquests són des de Shakespeare a Lorca, passant per Tennessee Williams a Jacinto Benavente.

He fet i no he fet *L'ananya*. Vull dir que el 1908 em quedava massa lluny i en obres d'època soc poc partidari de fer verstar la gent amb texans i anar amb mòbil. M'agrada mantenir-la però com deia Tairov, meravellós director escènic rus de principis de segle XX, jo no faig teatre d'antiquari.

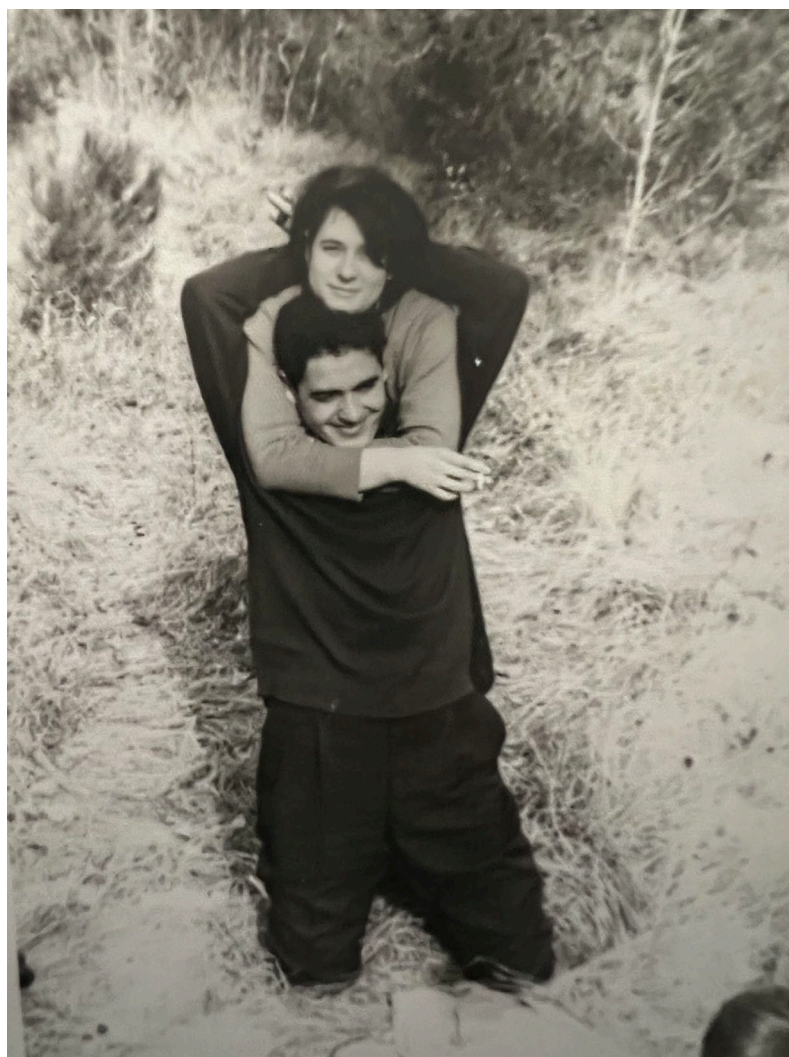
Com que aquesta és una obra que no he anat ha buscar sinó que tinc la sensació que m'ha vingut ella a buscar a mi. Passa en una botiga i jo soc fill de botiguers. Les concommitàncies amb els meus pares, nascuts els dos l'any 40, fills de la postguerra, eren tan bèsties que l'he ubicat l'any 68 i a Girona. Prou lluny, prou a prop. I m'ha servit per ser localista i "universal" d'un temps, d'un país. On hi havien escletxes de llibertat en el marc d'una dictadura que ja durava massa. On hi havien alguns que ja vivien bé però sota un règim feixista. On hi havia una "modernor" dita *gauche divine* però on la resta, ni l'oloraven, encara que per premsa o televisió en rasquessin alguna cosa. El dia a dia de la majoria era el de poder viure una vida millor treballant. Aquest és el tarannà obvi dels catalans i sobretot de manera gens forçada, parlar la seva llengua. Tot i sabent que no era la que el règim volia.

La trasposició d'època m'ha servit per alliberar-me del costumisme de Guimerà en la peça original i apropar-me a un costumisme que he olorat però no viscut, el del 1968. Una realitat més propera per anar a fons a l'hora de crear uns personatges més complexos i per alliberar-los del comportament del 1908 i ubicar-los en un altre moment històric en els darrers llargs anys del franquisme vistos per gent de la generació dels meus pares. Aquest nou comportament, aquest nou canvi de ciutat, m'ha obligat a endinsar-me en uns anys que es veuen com a obertures però no pas per totes les capes socials. D'alguna manera les vivien però per escletxes, no pas per portes. I tenien fermament incorporades les normes educatives del franquisme i el catolicisme encara que parlessin català en la seva vida ordinària. Tant en l'original com en la versió que n'he fet tot passa en una botiga de queviures i la llar incrustada al rerefons d'aquesta. I això jo ho vaig viure exactament igual fins que vaig fer 14 anys. De l'any 75 (i ells abans, és clar) al 89 els pares, el meu germà gran i jo vam viure annexionats a una botiga de queviures. I això marca, això significa. Els meus pares com els protagonistes de l'obra van trigar molt a tenir fills per problemes d'úter de la meva mare (amb dos abortaments inclosos) que van fer plantejar-se no tenir fills. Igual que la parella protagonista l'angoixa de la no descendència amb moltes diferències la van patir. Personalment i socialment. Fins aquí les semblances amb la realitat familiar. En el cas de casa finalment als 33 anys (una edat molt tardana aleshores) la mare va poder ser mare i el pare pare. Per aquesta i moltes altres raons dic obertament que he fet una versió de l'obra de Guimerà. Si es trasllada d'època Gasparona i Tano no són noms pertinents, d'aquí que els protagonistes es diguin Miquel i Rosa, com els meus pares. I també he canviat la resta de noms. I algun personatge.

L'obra és la mateixa i alhora no té res a veure, és una translació, una versió, una adaptació que tant té de Guimerà com de Prat i Coll. Ha sigut una tasca molt minuciosa que no havia fet mai. Apassionant. Lingüística per començar i de recerca d'anècdotes personals i familiars, més o menys encobertes, per donar veritat, molta veritat a tots els personatges. Fer un canvi d'època implica conèixer molt bé les dues èpoques per veure si el comportament és versemblant. D'aquí que la majoria de modificacions que he fet han vingut obligades per aquesta transposició. El final, per exemple, no pot ser un final *Terra Baixa* (els dos se'n van junts cap a la terra neta), impossible, el 1968 el personatge de la Rosa no pot perdonar una infidelitat no reconeguda. I com aquest tots i cadascun dels personatges ha passat per un doble filtre que he intentat que fos afí a les vivències

personals i a la realitat del seu moment vital i social. Amb complexitat ibseniana i amb la brillantor d'Eduardo de Filippo (Guimerà pivota entre mig d'aquests dos autors). Amb molta angouxa, amb molt dolor, amb humor, amb necessitat de sobreviure, amb quotidianitat de bogeria, amb molta animalitat. I fer-ho així i amb aquesta llibertat m'ho va donar el propi Guimerà un cop vaig haver llegit Sainet trist. Una comèdia perfecta si no fos per un tercer acte que va més enllà en el joc de gèneres teatrals i impulsa al seu autor cap a llocs, que si els sabem llegir bé, són d'una obertura tant radical com el mateix cop de porta de la famosa Nora.

Potser no serà el vostre Guimerà però és el meu. Un nen que va sortir d'una botiga per fer teatre i en retorna, tancant el cercle, gràcies a Guimerà i a una sala Gran de TNC. Quin viatge!

La Rosa Coll i en Miquel Prat, els meus pares, a Sant Mer (1964)